

СТАНОВИЩЕ

относно дисертационен труд за присъждане на
образователна и научна степен „доктор“ по „НАКАЗАТЕЛНО ПРАВО“,
разработен от МИЛЕНА БОРИСЛАВОВА РАНГЕЛОВА,
докторант на самостоятелна подготовка в
докторска програма „Наказателно право“,
Нов български университет,
на тема „СЪДЕБНО УСМОТРЕНИЕ ПРИ ОПРЕДЕЛЯНЕ НА НАКАЗАНИЕТО“,
от доц. д-р Юлиана Младенова Матеева,
Варненски свободен университет "Черноризец Храбър"

1. Актуалност и значимост на разработвания в дисертационния труд проблем

В представения дисертационен труд, Милена Рангелова, кандидат за придобиване на образователна и научна степен „доктор“, разглежда проблем, неизследван в теорията. Наред с безспорното си значение за доктрината, трудът има непосредствена практическа ориентация. Той очертава пред законодателя ясни критерии, които – ако бъдат възприети – сериозно ще улеснят дейността на съда по определяне на наказанието. Това несъмнено ще допринесе за подобряване на правоприлагането и повишаване на общественото доверие в дейността на съда, тъй като количествените критерии биха внесли яснота в може би най-енигматичната част от тази дейност. Доколкото към момента липсва цялостна разработка, която да предлага подобни формули, актуалността на разглежданите въпроси е очевидна.

2. Степен на проникване в проблема и оценка за състояние на решаването му към настоящия момент

Ясно са формулирани обектът, предметът, целите и задачите на изследването.

Като цел на изследването е посочено извеждане на същността на съдебното усмотрение и формулиране на предложения за законодателни промени относно индивидуализацията на наказателната отговорност.

Сред поставените задачи бих открила следните: анализиране на възможните способности за регулиране на съдебното усмотрение, на влиянието на отделните видове индивидуализиращи обстоятелства при формиране на съдебното усмотрение, класифициране на смекчаващите и отегчаващите обстоятелства; обосноваване необходимостта от нормативно обособяване на смекчаващи и отегчаващи обстоятелства; очертаване на най-често срещаните и най-съществени смекчаващи и отегчаващи обстоятелства (с надмощно влияние), определени като особени; извеждане на „формули“ за конкретизиране значението на особените смекчаващи и отегчаващи обстоятелства.

Считам, че тези задачи са постигнати в рамките на изследването.

3. Методология и методика на изследването

При провеждане на изследването са приложени общоизвестните научни методи: анализ, синтез, исторически, логически и сравнителноправен метод.

4. Характеристика на естеството и достоверността на материала, върху който се градят приносите на дисертационния труд

Трудът е структуриран в увод, три глави, заключение и списък на използваната литература. Първа глава изяснява същността и правната природа на съдебното усмотрение. Вторият параграф, „Пределни на съдебното усмотрение“, с конкретни практически примери, илюстрира разнопосочната съдебна практика по индивидуализиране на наказанията и проекцията на този феномен върху доверието в съда. Очертани са различни теоретични схващания за съдебното усмотрение и необходимостта от неговото нормативно лимитиране. Концепцията за съдебното усмотрение е разгледана и в исторически ракурс. Втора глава проследява влиянието на смекчаващите и отегчаващите обстоятелства върху съдебното усмотрение. Подчертава се различният механизъм на проекция на едните и другите обстоятелства върху съдебното усмотрение: смекчаващите влияят безусловно, а отегчаващите – само ако са били съзнавани от дееца. Изведено е предложение за нова редакция на чл. 54, ал. 1 от НК. По-нататък е разгледано влиянието върху съдебното усмотрение на смекчаващите и отегчаващите обстоятелства от обективен, субективен характер и онези относно обществената опасност на дееца, както и отчитането личността на дееца извън обществената ѝ опасност. Разисква се въпросът за принципите, правилата и критериите за определяне на наказанието, в резултат на което е изведено предложение за допълване текста на чл. 35 от НК с нова алинея. Сериозно внимание заслужава параграф трети, в който е предложена класификация на

смекчаващите и отегчаващи обстоятелства, като класификационният критерий е степента, в която те влияят на обществената опасност на деянието и на дееца и /или само/ на съдебното усмотрение. Формулиран е изводът, че колкото по-голямо е влиянието им върху степента на обществена опасност, толкова по-голяма роля имат те при формиране на съдебното усмотрение.

Трета глава разглежда възможностите за нормативно уреждане на съдебното усмотрение. Тя започва със сравнителноправно изследване, от което се налага изводът, че много чужди законодателства предвиждат списъчно изброяване, а някои от тях съдържат и правила за конкретно отчитане ролята на някои или всички тези обстоятелства при индивидуализацията на наказанието. Важно е да се подчертае посочването на ползата от законовото изброяване на смекчаващите и отегчаващи обстоятелства и функциите на нормите, предвиждащи списъчното им очертаване: обвързваща, поощрителна, предпазваща, профилактична, гарантираща и оправомощаваща. Трета глава съдържа, на следващо място, критерии за нормативно обособяване на разглежданите обстоятелства в НК. Въз основа на два основни и три допълнителни критерия, се решава въпросът, дали дадено обстоятелство може да бъде разглеждано като индивидуализиращо наказанието. Смекчаващите и отегчаващи обстоятелства се подразделят на три категории. Следват формулировки на правила за конкретизиране на особените смекчаващи и отегчаващи обстоятелства. Дисертацията завършва с предложения за нови редакции на текстове от глава четвърта и пета от общата част на Наказателния кодекс.

5. Основни научни и научно-приложни приноси в дисертационния труд

НАУЧНИ ПРИНОСИ

Представеното монографично изследване е първият научен опит за формулиране на правни механизми за регулиране пределите на съдебното усмотрение. Направени са предложения за нормативно обособяване и изброяване на смекчаващи и отегчаващи обстоятелства, както и правила за отчитане степента на влияние на отделните обстоятелства с надмощно влияние при формиране на съдебното усмотрение. Тези предложения могат да бъдат напълно подкрепени.

НАУЧНО-ПРИЛОЖНИ ПРИНОСИ

Направените предложения за законодателни промени, с които да се въведат изброени в закона смекчаващи и отегчаващи обстоятелства, както и ясни

критерии при определяне конкретния размер на наказанието, безспорно биха подпомогнали правоприложната дейност.

6. Оценка на авторското участие в получаването на приносите

Анализът на научната продукция на автора, както и стилът на разработката, водят до извода, че всички горепосочени приноси са лично негово дело. Без професионалната изява на автора като съдия, подобна задълбоченост и сериозен критично-аналитичен поглед върху разглежданите проблеми не би бил възможен.

7. Преценка на публикациите по дисертационния труд по темата

Резултатите от научното изследване са отразени в четири публикации. Те осигуряват нужната публичност на тези резултати, както и на научните приноси на докторанта.

8. Използване на получените в дисертационния труд резултати и препоръки за бъдещото им внедряване

С представения дисертационен труд, докторантът демонстрира високо ниво на правна подготовка и задълбочено познаване на съдебната практика. Изборът на темата доказва сериозно осмисляне на практическите предизвикателства пред магистрата, натоварен с най-тежката задача на правораздаването – отмерване на справедливото и законосъобразно наказание.

Дори и да не бъдат възприети от законодателя, тъй като представляват достижения на правната доктрина, очертаните правила могат да послужат като ръководни начала за съда при индивидуализиране на наказанието. По този начин изследването ще допринесе за уеднаквяване практиката на съдилищата и „ще повдигне завесата“ над дейността на съда по определяне на наказанието. Трудът несъмнено трябва да бъде публикуван. Считаю, че ролята му многократно надхвърля скромно формулираната от автора цел – поне да обърне внимание върху една от причините за намаленото доверие в българския съд, а именно – липсата на законово уточнени предели на съдебното усмотрение.

9. Относно автореферата към дисертационния труд

Авторефератът коректно отразява основните постановки, залегнали в дисертационния труд. Той е изготвен в съответствие със законовите изисквания за форма и съдържание.

10. Критични бележки

Няма

11. Други въпроси

Няма

12. Заключение

Считам, че представената дисертация не само удовлетворява, но и надхвърля изискванията на чл. 6, ал. 3 от ЗРАСРБ, тъй като съдържа научни и научно-приложни резултати, които представляват оригинален принос в науката, и показва, че кандидатът притежава задълбочени теоретични знания, както и способност за провеждане на самостоятелни научни изследвания.

Предвид гореизложеното, категорично ще гласувам положително за присъждане на образователна и научна степен „доктор“ по „Наказателно право“ на Милена Бориславова Рангелова, докторант в докторска програма „Наказателно право“ на Нов български университет.

01.06.2018 г.

Изготвил становището:

Варна

/доц. д-р Юлиана Матеева/